

Menorca i les raons d'estat

L'alcalde de Maó, el socialista Borja Carreras Moysi, expressava la preocupació de l'Ajuntament davant les darreres maniobres militars americanes enfront de les costes de Líbia, tot argumentant el perill que aquestes maniobres significaven per a la seguretat de Menorca, on hi ha instal·lada una base militar americana: un blanc fàcil, en cas de represàlia líbia.

Gustau Juan i Benejam

L'estratègica situació de Menorca, quasi al mig de la Mediterrània occidental, ha fet que aquesta petita illa, de tot just 700 quilòmetres quadrats d'extensió, fos centre de moltes ambicions i passàs per moltes mans al llarg de la història: Menorca ha estat sempre al punt de mira de tots els estratèges de la zona en moments de conflicte o de tensió; com succeeix ara. És per això que en molts moments ha hagut de suportar fortes guarnicions militars, especialment a la zona del port de Maó.

Dalt, l'estació naval de Maó, «la Base»; al fons, a l'esquerra, es veuen els terrenys de la futura base de l'exèrcit a Sant Isidre. A la dreta, les antenes de la base nord-americana.

A principis de segle, tot coincidint amb la I Guerra Mundial, es va establir a l'illa, per un pacte internacional, una guarnició molt nombrosa, per tal de garantir que cap de les potències en conflicte no l'ocuparia.

Durant la II República les defenses es van millorar, especialment durant els mesos anteriors a la guerra d'Espanya. I l'illa va restar fidel a la República fins el 8 de febrer de 1939, sense que les tropes franquistes s'atrevisser a ocupar-la; tanmateix, les defenses de Menorca havien estat projectades i construïdes pel general Franco, quan ocupà la Capitania General de Balears. Aleshores hi havia a Menorca deu mil soldats, quan la població era just de trenta mil persones; totes les platges tenien fortificacions amb nius de metralladores i artilleria. La guarnició militar es mantingué durant la II Guerra Mundial. Després, ha

anat minvant progressivament fins arribar a la situació actual.

L'actual situació de Menorca, a nivell militar, malgrat totes les aparences i totes les polèmiques, és la d'una illa indefensa. Efectivament, dels deu mil soldats que hi havia en acabar la guerra civil, just en resten mil cinc-cents, mal armats i mal equipats, tot i que el comandament és de general de brigada: com en molts altres llocs, l'exèrcit a Menorca és un exèrcit burocratitzat.

Aquests mil cinc-cents homes es reparteixen entre un regiment d'infanteria, de guarnició a Maó; un regiment d'artilleria, amb seu a Es Castell i Es Mercadal, i sis bateries de costa, que disposen d'un material autènticament de museu: els canons més moderns són de la II Guerra Mundial. Acompanyen aquests dos regiments alguns destacaments de diverses armes i cossos auxiliars: sanitat, automòbils, enginyers, etc.

En definitiva, una quantitat de tropa prou nombrosa per al territori a «defensar», però mal armada i massa burocratitzada. Hi resten encara els tres-cents homes que té l'Armada, entre personal de marina i infanteria de marina, quasi tots a la Base naval del port de Maó, i de la qual parlarem més avall.

La base lanquil de l'Enclusa

Mentre els exèrcits USA començaven a destrossar Vietnam, a mitjan dècada dels 60, es va construir la base a la muntanya de l'Enclusa, just a un quilòmetre de Ferreries. La base militar nord-americana ocupa el cim d'un pujol de 274 m. Quan es va construir, van dir que s'havia alçat en aquell lloc per no ofendre el sentiment dels menorquins, que tenen ocupada la muntanya més alta, el Toro (350 m.), amb el santuari de la seva «Moreneta». La realitat és ben diferent: l'Enclusa ocupa l'extrem d'una serra formada per gresos ferrinosos de triàsic, que absorbeixen les ones magnètiques i provoquen un buit on es perden certes emissions radioelèctriques; l'única solució és col·locar les antenes a sobre, de tal manera que la muntanya, tota, faci d'antena. Això és el que van fer els militars ianquis.

La base de l'Enclusa és, doncs, una estació de transmissió

G. KTAU J. BENEFIAM

sions, que enllaça les bases americanes de la Mediterrània central amb els llocs de comandament a Europa i a Amèrica, via Península Ibèrica. Al seu servei hi ha una trentena de militars i alguns civils menorquins.

La instal·lació de la base va ésser motiu de temor i curiositat per part dels ferrerriencs: els nouvinguts —molts d'ells negres— parlaven una llengua estranya, eren membres d'un dels exèrcits més poderosos del món, tenien diners i una tecnologia molt avançada...; però eren massa poderosos, amb un aire massa orgullós, i fins i tot rebutjaven el menjar que es collia a la terra menorquina: duïen tots els aliments congelats des d'Amèrica del Nord...

A poc a poc, alguns es van fer amics de la gent del poble. N'hi va haver que van desertar per tal de no anar a la guerra, en contacte amb altres desertors.

Avui tothom s'ha acostumat a les dues grans antenes parabòliques que hom pot veure des de la carretera general. Unes antenes que possiblement han quedat antiquades... però encara hi són, contra la voluntat dels menorquins, que s'hi han manifestat en contra dues vegades en poc de temps.

Dues coincidències massa sospitoses

Dues obres militars han estat motiu de preocupació durant els darrers temps: les de la Base Naval del port de Maó i el projecte de base de l'exèrcit, a la zona nord-oest del mateix port.

El projecte de traure les casernes de les ciutats de Maó i Es Castell va d'anys. Com per a tota la resta de l'estat, es projectà fa temps de traslladar aquestes instal·lacions, però mai no s'havia fet res. Curiosament ara, amb el govern PSOE, quan es parla de la nostra permanència a l'OTAN, s'hi comencen a fer passes serioses: al nord del terme de Maó, tocant al sud amb la base naval del port i pel nord

amb la mar, han comprat una considerable extensió de terreny, entre les possessions de Sant Isidre, Binissarmenya i Biniflaütí, i han començat a obrir vials del que serà el gran centre de l'exèrcit de terra a l'illa, on es concentraran la major part dels actuals efectius. Aquesta base de Sant Isidre ha estat motiu de nombroses protestes per part dels ecologistes i els pacifistes.

Curiosament, ¡casual coincidència!, aquests darrers anys s'han fet importants obres a la base naval. Tanmateix, és ben cert que eren necessàries tant les instal·lacions de l'exèrcit com les de la Marina; però fa anys que ja ho eren i, justament, han començat ara.

El passat 11 de novembre de 1984 un diari local denunciava la realització d'aquestes obres a la base naval i publicava unes declaracions d'un alt comandament de marina: L'estació naval de Maó disposa de possibilitats tècniques per a ser una base de suport a submarins, tot i que a tal fi, s'haurien d'escometre obres de millora, algunes de les quals ja s'han realitzat.. només hi ha un punt pendent referent a la inversió econòmica. I segueix

més avall: «Maó, junt amb altres ports de Balears, podria ser, aleshores, segons indiquen fonts militars que assessoren el govern, la salvaguarda de la VI Flota nord-americana en cas de conflicte... si el nostre país s'integra en l'estructura militar de l'OTAN.» El 27 del mateix mes es donava a conèixer la construcció d'una estació de comunicacions per a l'Armada fora del port de Maó. Aquesta notícia era conseqüència de l'ordre ministerial 13/10/78 sobre instal·lacions «d'alt interès per a la defensa nacional», i consisteixen en una plataforma de 302 m de diàmetre amb un sistema d'antenes i una carretera de circumval·lació de 2 quilòmetres. Les obres estan en vies d'execució.

Davant aquesta greu situació, els dos consellers del grup d'Esquerra Nacionalista, Joan F. López Casasnovas i ramon Orfila Pons, van presentar una moció on demanaven, d'una banda, sol·licitar informació al Ministeri de Defensa sobre les obres esmentades a la base naval; i, així mateix, sol·licitar a l'Ajuntament de Maó tota la informació sobre el tema. I, de l'altra, manifestaven l'adhesió del Consell Insular de Menorca a l'ideal d'una política fonamentada en la cooperació pacífica dins una Europa unida. Després, si es confirmen les notícies esmentades, exposaven la inquietud del Consell pel perill per a Maó i Menorca d'una militarització del port. Finalment, instaven al govern de l'estat a la convocatòria d'un referèndum sobre la permanència o no a l'OTAN. La moció va ésser rebutjada pels vots en contra del PSOE i l'abstenció de la dreta. La polèmica segueix, i les obres, també; mentre una part del nucli urbà a Maó es troba dins la zona de seguretat de la base naval, Estació Naval en terminologia oficial, que fa poc va ésser fixada pel Ministeri de Defensa.

L'entrada a l'OTAN pot significar, molt possiblement, una perillosa remilitarització de l'illa, a un extrem de l'eix Canàries-Gibraltar-Balears. Els menorquins ho contemplen amb por, però impotents: seixanta mil habitants enfront de les «raons d'estat». □